

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

کرونا در ترکیه از پنهان کاری تا بحران

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: شریف زاده

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

- ۲ ..... مقدمه
- ۳ ..... ترکیه؛ چگونه ورود و شیوع ویروس کرونا
- ۳ ..... شمار مبتلایان
- ۳ ..... شمار جان باختگان
- ۳ ..... اقدامات پیشگیرانه و مقابله ای دولت ترکیه
- ۳ ..... الف- بستن مرزها:
- ۵ ..... ب- وضع قوانین و دستورالعمل های داخلی برای مقابله با کرونا
- ۹ ..... آسیب های اقتصادی بحران کرونا برای ترکیه
- ۱۰ ..... برخی چالش های اجتماعی بحران کرونا
- ۱۰ ..... کولونیا در برابر کرونا
- ۱۱ ..... انتقاداتی به عملکرد دولت در زمینه بحران کرونا
- ۱۲ ..... سخن آخر

□ مقدمه

روز ۱۱ مارس ۲۰۲۰ (21 اسفند ۱۳۹۸)، وزیر بهداشت ترکیه از شناسایی اولین بیمار مبتلا به کووید ۱۹ و فردای آن روز از کشف دومین مورد آلودگی به ویروس کرونا خبر داد. روز ۱۷ مارس (۲۸ اسفند) هم اولین مورد مرگ ناشی از ویروس کرونا در ترکیه گزارش شد. این در حالی است که تا قبل از ۱۱ مارس، دولت ترکیه به شدت وجود حتی یک مورد ابتلا به ویروس کرونا را انکار می‌کرد؛ وزارت بهداشت ترکیه روز پنجم مارس اعلام کرده بود "۱۳۶۳ فرد مشکوک به این ویروس را آزمایش کرده، اما نتیجه آزمایش هیچ‌کدام مثبت نبوده است".^۱ پلیس امنیت ترکیه نیز هشدار داد "کسانی که برای ایجاد ترس در مردم، خبرهای غیرواقعی درباره کرونا منتشر می‌کنند، در اسرع وقت تحویل دستگاه قضایی می‌شوند". فرمانده پلیس امنیت ترکیه از جمله این موارد به فایل‌های صوتی و تصویری که از شیوع کرونا در ترکیه خبر می‌دادند، اشاره کرد و آنها را "غیر واقعی" خواند. طبق اعلام وزارت کشور ترکیه، تا روز ۱۹ مارس (۱ فروردین) نیز ۱۹ نفر به اتهام شایعه پراکنی و ارائه اطلاعات نادرست در مورد کرونا، دستگیر شدند.^۲ اما روزنامه آمریکایی نیویورک تایمز گزارش کرده پزشکانی که در رسانه‌های اجتماعی اطلاعاتی را منتشر می‌کردند، به شدت مورد انتقاد قرار می‌گرفتند و در ماه مارس ۴۱۰ نفر نیز به اتهام انتشار مطالب تحریک کننده بازداشت شدند.^۳

بعد از اعلام رسمی اولین مورد ابتلا به کرونا در ترکیه، آمار مبتلایان، جهشی نگران‌کننده یافت؛ به گونه‌ای که ظرف مدت ۴۰ روز، شمار مبتلایان به کووید ۱۹ در این کشور، از ۸۶ هزار نفر فراتر رفت و بدین لحاظ در صدر کشورهای غرب آسیا قرار گرفت؛ در قاره آسیا بعد از چین، حائز رتبه دوم شد و در سطح جهان، پس از آمریکا و اروپا در جایگاه سوم ایستاد.^۴ تنها در یک نمونه، ظرف مدت ۲۴ ساعت، ۳۷۸۳ نفر به تعداد مبتلایان به ویروس کرونا در ترکیه، افزوده شدند.^۵ به گفته وزیر بهداشت ترکیه، بیشترین شیوع در شهرهای «استانبول»، «آنکارا»، «زمیر»، «کوجالی»، «ساکاریا» و «زونگولداک» مشاهده شده است.^۶

مقامات ترکیه همواره در اظهارنظرها و سخنرانی‌هایشان، سعی دارند عملکرد دولت این کشور را در قبال شیوع ویروس کرونا، به‌عنوان یکی از موفق‌ترین نمونه‌ها در جهان نشان دهند. «فخرالدین کوجا» وزیر بهداشت این کشور می‌گوید: "کشورهای همسایه و اروپا تدابیر گسترده‌ای را که ترکیه برای مقابله با این ویروس اتخاذ کرده بود، انجام نداده و رعایت نکردند؛ ترکیه تمام تدابیر لازم را برای مقابله با شیوع این بیماری اتخاذ کرده است".^۷ «فخرالدین آلتون» رئیس مرکز ارتباطات نهاد ریاست جمهوری

۱. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۱۸)

۲. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۳. پایگاه اینترنتی جنبش مقابله با رسانه‌های بیگانه، «امپراتوری دروغ»؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۴. باشگاه خبرنگاران جوان؛ (۱۳۹۹/۲/۱)

۵. خبرگزاری فرانسه؛ 19/04/2020

۶. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۲۰)

۷. نشست خبری وزیر بهداشت ترکیه؛ مورخ 17.04.2020

ترکیه ادعا می‌کند: "..... تدابیر پیشگیرانه‌ای که ترکیه اتخاذ کرده، می‌تواند الگویی برای دیگر کشورها باشد....." ^۱ و در نهایت «رجب طیب اردوغان» رئیس‌جمهور ترکیه پس از اعلام رسمی نخستین مورد ابتلا به ویروس کرونا در ترکیه گفته است: "قدرت هیچ ویروسی از تدبیر ما بیشتر نیست" ^۲.

□ ترکیه؛ چگونگی ورود و شیوع ویروس کرونا

بنا بر ادعای وزیر بهداشت ترکیه، "نخستین مورد ابتلا به کرونا، در مردی دیده شد که در نتیجه ارتباط با اروپایی‌ها به ویروس مبتلا شده بود. او که از اروپا برگشته بود، کاملاً قرنطینه شد. همه بستگان و نزدیکان این فرد نیز تحت کنترل قرار گرفتند و هر یک از آنها به عنوان یک فرد مشکوک در نظر گرفته شدند^۳. همه افرادی هم که بعد از آن، تست ابتلای آنها به ویروس کرونا مثبت اعلام شد، از نزدیکان فرد اولی بودند که اولین بار گزاررش بیرون آمد"^۴. آن‌گونه که وزیر بهداشت ترکیه ادعا کرده، اولین بیمار فوت شده بر اثر ویروس کرونا در ترکیه، فردی ۸۹ ساله بوده که در اثر تماس با کارگر چینی‌اش به این ویروس مبتلا شده بود.

□ شمار مبتلایان

تا تاریخ ۲۶ آوریل (هفتم اردیبهشت)، تست کرونای ۱۰۷۷۷۳ نفر در ترکیه مثبت بوده است.^۵

□ شمار جان باختگان

تا تاریخ ۲۶ آوریل (هفتم اردیبهشت)، ۲۷۰۶ نفر در ترکیه جان خود را بر اثر ابتلا به ویروس کرونا از دست داده‌اند.^۶

□ اقدامات پیش‌گیرانه و مقابله‌ای دولت ترکیه

الف- بستن مرزها:

۱- مرزهای مشترک با جمهوری اسلامی ایران: اولین اقدام مقابله‌ای دولت ترکیه با ویروس کرونا، بستن مرزهایش با جمهوری اسلامی ایران بود. وزارت کشور ترکیه روز یکشنبه ۲۳ فوریه (چهارم اسفند ۱۳۹۸) با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد که به دلیل شیوع ویروس کرونا در ایران، مرزهای زمینی و ریلی خود را با این کشور به طور موقت بسته است؛ ترکیه از همان یکشنبه شب تمام پروازها از مبداء ایران را نیز لغو کرد^۷. این تصمیم چهار روز پس از آن گرفته شد که وزارت بهداشت جمهوری اسلامی ایران، با شناسایی دو فرد مبتلا به کووید ۱۹ در قم، رسماً بروز ویروس کرونا را در کشور تأیید کرد.^۸

۱. وب سایت رسمی سازمان رادیو و تلویزیون دولتی ترکیه؛ 11.03.2020 ~ 17.04.2020

۲. خبرگزاری تسنیم به نقل از خبرگزاری آناتولی؛ (۱۳۹۹/۱۲/۲۱)

۳. وب سایت رسمی سازمان رادیو و تلویزیون دولتی ترکیه؛ 11.03.2020 ~ 17.04.2020

۴. پایگاه اینترنتی مجله گردشگری «کایت»؛ (۱۳۹۹/۱/۱۲)

۵. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۲/۷)

۶. همان

۷. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۴)

۸. چهارشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۹۸

روز هفتم اسفند، اداره کل هوانوردی غیرنظامی ترکیه در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که به دلیل شیوع ویروس کرونا در ایران همه پروازهای مسافری و باربری میان دو کشور تا اطلاع ثانوی متوقف شده است.^۱ در اطلاعیه مذکور تأکید شده بود پروازهایی که از ایران به مقصد ترکیه انجام می‌شود، به هیچ‌وجه مسافر نمی‌پذیرد و تنها هواپیماهای ایرانی بدون مسافر می‌توانند وارد ترکیه شوند تا مسافران ایرانی را انتقال دهند. اداره هوانوردی ترکیه حتی اعلام کرده بود که در این پروازها مسافران تبعه ترکیه پذیرفته نمی‌شوند.^۲ اما همان موقع (روز هفتم اسفند)، سخنگوی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد که هواپیمایی ترکیه با ارسال نامه‌ای "هرگونه پرواز ایرانی به کشورش را حتی برای فرود اضطراری و بدون مسافر ممنوع اعلام کرده است"؛ حتی یک پرواز بدون مسافر که روز چهارشنبه هفتم اسفند برای بازگرداندن ایرانی‌ها به سوی ترکیه در حرکت بود، از میانه راه به ایران بازگردانده شد.^۳

در همان ایام، رادیو تلویزیون دولتی ترکیه چنین گزارش می‌کرد: "دولت ترکیه پس از شیوع این ویروس در ایران، به مسافرانی که تب، علائمی مانند سرفه، آبریزش بینی، عطسه، ضعف و مشکلات تنفسی داشتند، اجازه ورود به مرزهای کشور را نداده است. در راستای اقدامات پیشگیرانه، در مرز ترکیه با ایران بیمارستان‌های صحرایی راه اندازی شده است؛ شهروندان ترک که از ایران به ترکیه برمی‌گردند، پیش از انجام امور گمرکی باید از دستگاه تصویربرداری حرارتی مادون قرمز برای غربالگری حرارتی عبور کنند. این افراد پس از ورود توسط تیم پنجاه نفره پزشکی حاضر در مرز به دقت معاینه می‌شوند و آزمایش‌های لازم انجام می‌گیرد. افرادی که دارای علائمی مثل تب بالا، سرفه و آبریزش بینی هستند، پس از معاینه دستگاه تنفسی با آمبولانس‌های مجهز در بیمارستان «دکتر یاشار اریلماز دوغو بایزید» قرنطینه می‌شوند. کسانی که از استان‌های قم، مشهد، تهران، اصفهان، گیلان و آذربایجان شرقی (تبریز) ایران آمده‌اند، بدون توجه به علائم‌شان به بیمارستان‌ها منتقل می‌شوند. افرادی که از شهرهای دیگر می‌آیند، نخست در بیمارستان‌های صحرایی تحت کنترل قرار داده و سپس توسط پزشک خانواده معاینه می‌شوند. پس از پایان این پروسه نیز به مدت ۱۴ روز در منزلشان پی‌گیری می‌شوند."^۴

۲- مرزهای ترکیه در مقابل دیگر کشورها: دولت ترکیه از ساعت هشت صبح روز ۱۴ مارس (۲۴ اسفند)، مرزهای خود را بر روی نه کشور اروپایی بست. این کشورها آلمان، اسپانیا، فرانسه، اتریش، نروژ، دانمارک، سوئد، بلژیک و هلند بودند. همچنین سفر شهروندان ترکیه به این نه کشور تا اطلاع ثانوی ممنوع اعلام شد.^۵ مسافران کشورهای ثالث نیز که طی ۱۴ روز پیش از این اعلام، در کشورهای

۱. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۷)

۲. دویچه وله به نقل از خبرگزاری رسمی ترکیه؛ 26.02.2020

۳. بعداً خانم «اصغرزاده» سخنگوی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد که ایران ایر بعد از رایزنی‌هایی از طریق دفتر خود و سفارت ایران، توانست مجوز پروازی برای بازگرداندن مسافران ایرانی را بگیرد و نهایتاً هواپیمای مذکور به سمت استانبول پرواز کرد.

۴. وب سایت رسمی سازمان رادیو و تلویزیون دولتی ترکیه؛ 11.03.2020 ~ 17.04.2020

۵. خبرگزاری آناتولی؛ 14.03.2020

نام برده اقامت داشتند، اجازه ورود به ترکیه را نداشتند.^۱ به علاوه دولت ترکیه، ۱۰۳۳۰ نفر از حجاج ترکیه‌ای را پس از بازگشت از حج عمره، در استان‌های «آنکارا» و «قونیه» قرنطینه کرد.^۲ روز هجدهم اسفند شرکت هواپیمایی «ترکیش ایرویز» پروازهای خود را به کشورهای چین، عراق، ایتالیا، کره جنوبی و نخجوان تا اول آوریل متوقف و اعلام کرد ممکن است این محدودیت تمدید شود.^۳ شرکت هواپیمایی «ترکیش ایرلاینز» نیز ابتدا اعلام کرده بود تمامی پروازهای بین‌المللی مسافری خود به جز پنج مقصد نیویورک، واشنگتن، مسکو، هنگ‌کنگ و آدیس‌آبابا را از تاریخ ۲۷ مارس سال جاری میلادی لغو و متوقف خواهد کرد؛^۴ اما بعد از چند روزی، «بلال اکسی» مدیر ارشد اجرایی این شرکت، با انتشار پیامی در توئیتر از لغو و تعلیق پروازهای «ترکیش ایرلاینز» به شهر نیویورک که به شدت درگیر ویروس مرگبار کرونا شده، خبر داد.^۵ با ادامه این روند پروازها به انگلیس، سوئیس، عربستان سعودی، مصر، ایرلند و امارات متحده عربی نیز باطل شد؛ در نتیجه تعداد کشورهایی که به ترکیه ممنوعیت پرواز دارند به ۲۲ کشور افزایش یافت.^۶ در ۲۱ مارس وزارت حمل و نقل و زیرساخت ترکیه اعلام کرد که تمام پروازها به ۴۶ کشور خارجی متوقف شده است. بدین ترتیب تعداد پروازهای متوقف شده به ۶۸ کشور افزایش یافت؛ پس از آن در ۲۷ مارس رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه اعلام کرد که تمام پروازهای خارجی ترکیه لغو شده است.^۷

ب- وضع قوانین و دستورالعمل‌های داخلی برای مقابله با کرونا

چند روز پس از اعلام مشاهده اولین مورد ابتلا به کرونا در ترکیه، وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌های دولتی این کشور، با وضع قوانین ویژه و صدور دستورالعمل‌های خاص، در صدد کاهش آسیب‌های این ویروس و پیشگیری از شیوع بیشتر آن برآمدند. این مقررات در دو گروه محدود یا منع‌کننده و تأمینی یا حمایتی قابل دسته‌بندی هستند:

۱- اعمال محدودیت‌ها:

۱-۱- «رجب طیب اردوغان» رئیس‌جمهور ترکیه روز شنبه چهارم آوریل (۱۶ فروردین)، محدودیت تردد میان شهرهای این کشور را برای جلوگیری از شیوع کرونا اعلام کرد؛ اما از ساعت ۲۴ هجدهم آوریل (۳۰ فروردین)، این مقررات به مدت ۱۵ روز دیگر تمدید و برای ورود و خروج زمینی، هوایی و دریایی به ۳۰ کلانشهر و شهر «زونگولداغ» محدودیت‌هایی اعلام شد.^۸

۱. دوپچه وله؛ 14.03.2020

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی حج به نقل از روزنامه «دیلی صباح»؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۵)

۳. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۱۸)

۴. خبرگزاری ایسنا؛ (۱۳۹۹/۱/۴)

۵. خبرگزاری ایسنا؛ (۱۳۹۹/۱/۹)

۶. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۷. خبرگزاری آنا تولی؛ 09.04.2020

۸. خبرگزاری ایرنا؛ (۱۳۹۹/۱/۳۰)

۲-۱- مقررات منع رفت و آمد در روزهای شنبه و یکشنبه (۲۳ و ۲۴ فروردین) در ۳۱ استان ترکیه و در شهرهای عمده از جمله «آنکارا» و «استانبول» به اجرا گذاشته شد.^۱ هفته بعد نیز برای تعطیلات آخر هفته، در ۳۱ استان برای بار دوم ۴۸ ساعت قرنطینه اعلام شد.^۲

۳-۱- تردد غیر ضروری افراد جوان تر از ۲۰ سال و بالای ۶۵ سال و مبتلایان به بیماری‌های مزمن ممنوع اعلام شد.^۳ طبق تصمیم وزارت کشور ترکیه، اگر افراد بالاتر از ۶۵ سال از منزل خارج شوند، به مبلغ ۳۱۵۰ لیر جریمه خواهند شد.^۴

۴-۱- مدارس و دانشگاه‌ها به مدت سه هفته تعطیل شدند.

۵-۱- ریاست جمهوری ترکیه با انتشار بخش‌نامه‌ای تمامی جلسات و فعالیت‌های علمی، هنری و فرهنگی را تا پایان ماه آوریل لغو کرد.^۵

۶-۱- سازمان آموزش عالی ترکیه از دانشگاه‌ها خواست از حضور اعضای هیئت علمی و کادر دانشگاهی بالای شصت سال در دانشگاه جلوگیری کنند.

۷-۱- با اعلام وزارت کشور ترکیه از روز دوشنبه ۱۶ مارس (۲۶ اسفند) مراکز تفریحی و تجمع مانند سالن‌های سینما، تئاتر، تالارهای عروسی، رستوران‌ها، کافی شاپ‌ها، سالن‌های بازی‌های اینترنتی، سالن‌های ورزشی، سالن‌های سرپوشیده بازی کودکان و حتی ساحل‌های تفریحی به‌طور موقت بسته شدند. بر اساس بخش‌نامه وزارت کشور همچنین، سالن‌های زیبایی و آرایشگاه‌ها و کلوب‌های شبانه از روز ۱۶ مارس تا اطلاع ثانوی تعطیل شدند.^۶

۸-۱- وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه آغاز فصل گردشگری را به اواخر ماه آوریل موکول کرد.^۷

۹-۱- وزارت فرهنگ ترکیه در ۱۵ مارس از تعطیلی کتابخانه‌های سراسر کشور تا ۳۰ مارس (۱۱ فروردین) خبر داد.^۸

۱۰-۱- سازمان امور دیانت ترکیه اعلام کرد گردهمایی‌های دینی و نمازهای جمعه و جماعات، تا اطلاع ثانوی در مساجد این کشور برگزار نخواهد شد.^۹

---

۱. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۹/۱/۲۴)

۲. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۹/۱/۳۱)

۳. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۹/۱/۳۱)

۴. دویچه وله؛ 23.02.2020

۵. خبرگزاری آناتولی؛ 09.04.2020

۶. همان

۷. معمولاً فصل گردشگری در ترکیه از ماه مارس شروع می‌شود. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۳۰)

۸. خبرگزاری آناتولی؛ 09.04.2020

۹. خبرگزاری ایرنا؛ (۱۲۹۸/۱۲/۲۶)

۱-۱۱- مقرر شد تمامی مسابقات ورزشی به مدت سه هفته بدون حضور تماشاچی برگزار شود^۱. وزیر ورزش و امور جوانان ترکیه در ۱۹ مارس (۲۹ اسفند)، از تعویق برنامه‌های لیگ‌های فوتبال، بسکتبال، والیبال و هندبال خبر داد^۲.

۱-۱۲- در بیمارستان‌ها برای ملاقات، محدودیت‌هایی در نظر گرفته شد.

۱-۱۳- استفاده از ماسک در اماکن عمومی برای تمام شهروندان اجباری اعلام شد^۳.

۲- تدابیر و اقدامات حمایتی، تأمین و آموزشی

۲-۱- تهیه و پخش برنامه‌های متنوع برای افزایش سطح آگاهی مردم در مورد ویروس کرونا در شبکه‌های رادیویی، تلویزیونی و رسانه‌های جمعی

۲-۲- اختصاص بسته حمایت مالی به ارزش ۳۳ میلیارد یورو برای تأمین لوازم بهداشتی مورد نیاز، اقدامات پیشگیرانه و حمایت‌های معیشتی از سوی دولت^۴

۲-۳- کاهش نرخ بهره بانکی از سوی بانک مرکزی ترکیه^۵

۲-۴- اعطای ۱۵ روز مرخصی با حقوق به کارمندان دولت؛ همچنین افزایش حقوق بازنشستگان و کارمندان، برای در خانه ماندن^۶

۲-۵- وزیر خانواده، کار و خدمات اجتماعی ترکیه اعلام کرد برای زنان باردار، معلولین و سایر افراد با شرایط ویژه، از دوشنبه ۱۶ مارس (۲۶ اسفند) به مدت ۱۲ روز مرخصی اداری در نظر گرفته می‌شود^۷. به کسانی که مرخصی بدون دستمزد گرفته‌اند، هر ماه یک هزار و ۱۷۷ لیر کمک نقدی پرداخت خواهد شد^۸.

۲-۶- مجلس ترکیه برای محافظت از زندانیان در برابر کرونا، بسیاری از آنها را آزاد کرد^۹. اخراج کارگران و کارمندان نیز تا سه ماه آینده ممنوع شده است^{۱۰}.

۲-۷- یک هفته پس از تعطیلی مدارس آموزش از راه دور آغاز شد. در این مدت از تلویزیون ملی ترکیه، کلاس‌های جبرانی برای دانش آموزان پخش می‌شود^{۱۱}.

۱. از چند روز پس از اعلام مشاهده اولین نشانه شیوع ویروس در ترکیه (۱۱ مارس)

۲. خبرگزاری آناتولی؛ 09.04.2020

۳. خبرگزاری آناتولی؛ 09.04.2020

۴. خبرگزاری آناتولی؛ (۱۳۹۹/۱/۱۴)

۵. پایگاه اینترنتی مجله گردشگری «کایت»؛ (۱۳۹۹/۱/۱۲)

۶. خبرگزاری آناتولی؛ (۱۳۹۹/۱/۱۴)

۷. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۸. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۹. پایگاه اینترنتی مجله گردشگری «کایت»؛ (۱۳۹۹/۱/۱۲)

۱۰. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۱۱. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۲-۸- آماده کردن سیستم پیگیری دیجیتالی افرادی که در خانه‌هایشان در قرنطینه اجباری هستند و اعلام هشدار در صورت لزوم^۱

۲-۹- طراحی نرم افزاری برای نظارت بر قرنطینه و تحرکات بیماران مبتلا به کرونا^۲

۲-۱۰- ارائه اینترنت خانگی نامحدود برای خانواده‌ها که سفارش‌های روزانه‌شان به صورت اینترنتی انجام می‌شود.^۳

۲-۱۱- بنا بر اعلام وزارت کشور ترکیه ۴ فروردین (۲۳ مارس)، گروه ویژه‌ای تحت عنوان «گروه حمایت اجتماعی وفا»، برای پیشگیری از ابتلای سالمندان و افراد دارای امراض مزمن به ویروس کرونا و تأمین نیازهای اساسی آنها تشکیل شده؛ این افراد در قالب و تحت نظارت استانداری و فرمانداری‌های سراسر ترکیه فعالیت می‌کنند. سه شماره تلفن هم برای بهره‌مندی از خدمات این گروه اعلام شد.^۴

۲-۱۲- بازپرداخت وام‌های آموزش عالی سه ماه به تأخیر خواهد افتاد. به کارگرانی که مشمول دریافت بیمه بیکاری نیستند، روزانه ۳۹,۲۴ لیر ترک کمک نقدی پرداخت خواهد شد. کسانی که نمی‌توانند حقوق کار پاره وقت را دریافت کنند و کسانی که بعد از ۱۵ مارس (۲۵ اسفند) قرارداد استخدامی‌شان لغو شده، تا موقعی که بیکار هستند هر ماه یک هزار و ۱۷۷ لیر کمک دریافت خواهند کرد.^۵

۲-۱۳- افراد مسن و سایر گروه‌های دارای ریسک بالا می‌توانند داروهای خود را از طریق سفارش از راه دور و بدون مراجعه به بیمارستان دریافت کنند^۶ وزارت امور خانواده نیز به خانه سالمندان کمک پرداخت خواهد کرد.^۷

۲-۱۴- وزارت کشاورزی و جنگلداری ترکیه اعلام کرد در راستای مبارزه با ویروس کرونا، حیوانات خیابانی را نیز فراموش نکرده و برای حمایت از آنها نیز تدابیر زیادی اتخاذ کرده؛ از جمله اینکه با هماهنگی نهادهای مدنی برای ایجاد پناهگاه و تغذیه این حیوانات اقدام و همچنین به سالمندان بالای ۶۵ سال، برای تغذیه حیوانات خانگی‌شان کمک خواهد کرد.^۸

۲-۱۵- مأموران بهداشت به شهروندانی که در پایانه‌های مرزی یا خانه‌هایشان تحت کنترل هستند، در مورد نکات پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا بروشورهای اطلاع‌رسانی جدید را ارائه می‌کنند.^۹

۱. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۲۰)

۲. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۲۰)

۳. خبرگزاری آنا؛ (۱۳۹۹/۱/۱۴)

۴. خبرگزاری آناتولی؛ 25.03.2020

۵. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۶. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۷. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۸. خبرگزاری آناتولی؛ 05.04.2020

۹. وب سایت رسمی سازمان رادیو و تلویزیون دولتی ترکیه؛ 11.03.2020 ~ 17.04.2020

۱۶-۲- اگرچه دولت تصمیم خاصی برای تعطیلی مراکز تجاری و پاساژهای بزرگ نگرفت، ولی بسیاری از مراکز خرید در شهرهای بزرگ به دلیل حساسیت موضوع تصمیم گرفتند از ۲۱ مارس (۲ فروردین) به طور موقت درهای خود را به روی مردم ببندند. در این دوره از این مغازه‌ها اجاره بها دریافت نخواهد شد.^۱

مؤسساتی که فعالیتشان متوقف شده، از پرداخت مالیات معاف شده‌اند. مالیات آژانس‌های توریستی در سال ۲۰۲۰ پرداخت نخواهد شد. پرداخت اجاره اموال غیر منقول دولتی، شهرداریان و ادارات خصوصی به مدت سه ماه به تأخیر افتاد. پرداخت قبوض آب و برق و گاز نیز به مدت سه ماه به تأخیر افتاد.^۲

۱۷-۲- دولت در تأمین تجهیزات پزشکی و بهداشتی و ارائه خدمات بیمارستانی و بیمه، عملکرد قابل دفاعی داشته است.^۳

□ آسیب‌های اقتصادی بحران کرونا برای ترکیه

۱- اولین و بزرگ‌ترین آسیبی که اقتصاد ترکیه از شیوع ویروس کرونا متحمل شد، بخش گردشگری این کشور است که به باور کارشناسان، بنیان اقتصاد ترکیه بر آن استوار است؛ با لغو پروازها و بسته شدن مرزها، بسیاری از هتل‌ها نیز تعطیل و بخش گردشگری عملاً فلج شده است. اتفاقاً ترکیه مقصد اول شهروندان ایرانی برای سفرهای خارجی است. بنابر اعلام وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه در سال ۲۰۱۹ میلادی در مجموع دو میلیون و صد هزار شهروند ایرانی از ترکیه بازدید کردند.^۴ شیوع کرونا در ایران و بسته شدن مرزها، ترکیه را از درآمد گردشگران ایرانی به‌ویژه در تعطیلات نوروز، محروم کرد. بنابر آمارهای رسمی، هر مسافر ایرانی در سال ۲۰۱۹ به‌طور متوسط ۶۹۳ دلار در ترکیه خرج کرده که بیشتر از کشورهای نظیر سوئد، هلند، بلژیک، آذربایجان، اوکراین و روسیه است.^۵

۲- نگرانی‌ها درباره تأثیر اقتصادی ویروس، نرخ برابری لیر در مقابل دلار را به پایین‌ترین حد خود از ماه اوت ۲۰۱۸ تا کنون کشانده است. در آخرین دور از معاملات ارزی استانبول، هر دلار با ۰٫۷۵ درصد صعود به ۶٫۹۶۶ لیر رسید؛ به این ترتیب کاهش ارزش لیر در برابر دلار طی سه ماه نخست امسال، از ۱۰ درصد فراتر رفت. ارزش پول ملی ترکیه از سال ۲۰۱۸ تاکنون، ۴۲ درصد در برابر دلار آمریکا تضعیف شده است.^۶

۳- در پی شیوع کرونا در ترکیه، بخش اقتصادی تولیدی کشاورزی، صنایع و صادرات کالا^۷ و نیز به شرکت‌های گردشگری، صنایع کوچک، واحدهای خدماتی، شرکت‌های اتوبوسرانی، شرکت‌های

۱. خبرگزاری آنا، ۰۹.۰۴.۲۰۲۰

۲. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

۳. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۱۷)

۴. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۱۸)

۵. بنابر اعلام مرکز آمار ترکیه این کشور در سال ۲۰۱۹ بیش از ۳۴ میلیارد و ۵۲۰ میلیون دلار درآمد داشت که ۱۷ درصد از سال

۲۰۱۸ بیشتر بود. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۱۸)

۶. تجارت نیوز؛ (۱۳۹۹/۲/۵)

۷. «سید علی قائم‌مقامی» کارشناس مسائل ترکیه؛ میزان آنلاین؛ (۱۳۹۹/۲/۲)

هوایمایی و خطوط هوایی، خسارات بسیاری وارد شده است؛ در یک نمونه، مدیرعامل شرکت هوایمایی «ترکیش ایرلاینز» اعلام کرده: "این ایرلاین تحت تأثیر شیوع گسترده ویروس کرونا در مناطق گسترده‌ای از جهان، قادر به استفاده از ۸۵ درصد ظرفیت ناوگان هوایی و خطوط پروازی خود نیست و خیل عظیمی از هوایماها نیز در فرودگاه و مقر اصلی این ایرلاین زمین‌گیر شده‌اند".^۱

□ برخی چالش‌های اجتماعی بحران کرونا

۱- اعلام ناگهانی اعمال قوانین قرنطینه در مناطقی از ترکیه در ۲۲ فروردین (دهم آوریل)، مراجعه شبانه و هم‌زمان ده‌ها هزار نفر را به فروشگاه‌ها و نانوائی‌ها به همراه داشت. تصاویر منتشر شده در شبکه‌های اجتماعی نشان دهنده ازدحام در فروشگاه‌ها و زد و خورد میان مراجعه‌کنندگان بود.^۲ نابسامانی به وجود آمده به حدی بود که عذرخواهی و استعفای «سلیمان سویلو» وزیر کشور را در پی داشت؛ هرچند که اردوغان استعفای او را نپذیرفت.

۲- افزایش رویکردهای نژادپرستانه به بهانه کرونا فعالین حقوق بشر در ترکیه را نگران کرده است. به گزارش روزنامه «بیرگون» در ماه مارس، یک جوان افغان ساکن شهر قونیه، با شعار "کرونا را به ترکیه نیاورید" به وسیله چاقو مورد حمله قرار گرفته است.^۳

۳- پس از تعطیلی مدارس حضور مردم در سطح برخی شهرها و در مراکز خرید، نگرانی اصحاب رسانه و دولتمردان ترکیه را برانگیخت.

□ کولونیا در برابر کرونا

«کولونیا» عطر ملی ترکیه و مایعی فرحبخش است که از زمان امپراتوری عثمانی، نماد مهمان‌نوازی و بهداشت بوده است؛ آن را روی دست‌های مهمان هنگام ورود به خانه یا هتل می‌پاشند و در تمامی مراسم‌ها و اعیاد ترکیه استفاده می‌شود. اگرچه ترکیبات اصلی این عطر شکوفه انجیر، یاس، رز و مرکبات است، اما برخلاف عطرها طبیعی دیگر، پایه اتانول دارد و غلظت بالای الکل آن می‌تواند تا ۸۰ درصد میکروب‌ها را از بین ببرد. برای همین وقتی روز ۱۱ مارس، وزیر بهداشت ترکیه به خاصیت ضدعفونی‌کنندگی کولونیا اشاره کرد، صف‌های طولانی در برابر فروشگاه‌ها و داروخانه‌ها تشکیل و فروش کولونیا پنج برابر شد. تا جایی که دولت ترکیه روز ۱۳ مارس اجبار استفاده از اتانول در بنزین را تعلیق کرد تا تولید کولونیا و دیگر مواد ضدعفونی‌کننده به منظور مقابله با ویروس کرونا افزایش پیدا کند.^۴

۱. خبرگزاری ایسنا؛ (۱۳۹۹/۱/۹)

۲. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۴)

۳. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۴. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۷)

□ انتقاداتی به عملکرد دولت در زمینه بحران کرونا

۱- تا قبل از اعلام رسمی وجود کرونا در ترکیه، با توجه به حجم بالای گردشگران (به ویژه گردشگران ایرانی) و همچنین موقعیت استانبول به عنوان یکی از مراکز پروازهای بین‌المللی، شایعات و گمانه‌زنی‌های زیادی پیرامون وجود ویروس در ترکیه و پنهان کاری دولت در اعلام آن شنیده می‌شد.^۱ نخستین مورد ابتلا به کرونا در ترکیه در تاریخ ۱۱ مارس گزارش شد؛ در حالی که پیش از آن شمار مبتلایان در این کشور به شدت افزایش یافته بود.^۲

۲- «اکرم امام اوغلو» شهردار کلانشهر استانبول که با استناد به سخنان دانشمندان، قرنطینه‌های ۴۸ ساعته کلانشهرها را ناکافی و غیر مفید می‌داند، با کنایه به دولت اردوغان گفته است: "...خواهان قرنطینه ۱۱ روزه استانبول از ۲۳ آوریل تا چهارم می هستیم؛ با تعطیلی رسمی اول ماه می در ترکیه، تنها پنج روز کاری وجود دارد. لطفاً از این فرصت برای ترکیه که تا مدت‌ها اصلاً در لیست کشورهای درگیر با ویروس کرونا نبود و حتی یک مورد ابتلا به این ویروس را نیز تا چند هفته پیش گزارش نکرده بود استفاده شود..."^۳

۳- دولت ترکیه ابتدا از اعلام شهر و محل بستری مبتلایان به کرونا خودداری کرد؛ همین موضوع باعث دامن زدن به شایعاتی شد. وزیر بهداشت ترکیه در این خصوص گفته است: "...در صورت نیاز می‌توانیم شهری را که بیماران مبتلا به ویروس در آن قرار دارند، اعلام کنیم. نباید در زمینه تلاش‌های دولت در این زمینه تردیدی وجود داشته باشد..."^۴

۴- وزارت بهداشت ترکیه در سراسر کشور ۲۵ بیمارستان را برای افراد مشکوک به ابتلا به ویروس کرونا مشخص کرد. با توجه به گستردگی جغرافیایی و جمعیت بالای ترکیه، این تعداد از بیمارستان‌های مشخص شده با انتقادات وسیع مردمی در شبکه‌های اجتماعی روبه‌رو شد. انجمن پزشکان ترکیه نیز در بیانیه‌ای که در ۱۷ مارس منتشر کرد، از یک سو خواستار افزایش کیت‌های تست کرونا شد و از سوی دیگر تعداد مبتلایان به ویروس را بیش از تعداد رسمی اعلام شده توسط دولت تخمین زد.^۵

۵- در مورد فعالیت وسایل نقلیه عمومی همچون اتوبوس و مترو، میان دولت و شهردار استانبول که از مخالفین اردوغان است، اختلاف نظر وجود دارد. چرا که دولت تصمیم به اعلام قرنطینه عمومی ندارد و تعطیلی سیستم حمل و نقل عمومی در کلانشهری همچون استانبول با ۱۵ میلیون جمعیت، تبعاتی دارد و باید برای تردد کارگران و کارمندان تدبیری اندیشیده شود. تاکسی و هزینه بنزین خودروهای شخصی آن قدر گران است که طبقه متوسط نمی‌تواند برای رفتن به محل کار از این دو وسیله استفاده کند.^۶

۱. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۲. باشگاه خبرنگاران جوان؛ (۱۳۹۹/۲/۱)

۳. خبرگزاری کردپرس به نقل از روزنامه جمهوری‌ت ترکیه؛ (۱۳۹۹/۲/۱)

۴. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۵. همان

۶. خبرگزاری تسنیم؛ (۱۳۹۹/۱/۱۷)

۶- برگزاری کمپین «همبستگی برای کمک مالی به فقرا» حواشی بسیاری به دنبال آورد؛ چراکه شهرداری‌های احزاب مخالف دولت، از مردم خواستند به جای شرکت در کمپین اعلام شده از سوی رئیس جمهور، در کمپین شهرداری‌ها شرکت کنند. دولت هم بخشی از پول جمع‌آوری شده توسط مخالفین را بلوکه و اعلام کرد که هیچ فرد و نهادی حق ندارد به منظور کمک به فقرا به شکل سر خود، کمپین راه بیاندازد^۱.

۷- پس از اعلام رسمی وجود کرونا در ترکیه، جهش بعضاً چند برابری قیمت مواد ضدعفونی کننده، ماسک و سایر اقلام بهداشتی موجب نگرانی‌های جدی شد^۲.

۸- نه سازمان مدافع حقوق بشر در ۱۶ مارس طی بیانیه‌ای، علاوه بر ابراز نگرانی از وضعیت زندانیان، لیستی از ۱۴ اقدام احتیاطی را که باید در مورد ویروس کرونا در زندان‌ها در نظر گرفته شود، منتشر کردند^۳.

۹- وضعیت پناهجویانی که در ترکیه زندگی می‌کنند سبب نگرانی گروه‌های مدافع حقوق بشر است. بنا به گزارش کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل بیش از چهار میلیون پناهجو در ترکیه ساکن هستند که بسیاری از آنان از امکانات درمانی و بیمه برخوردار نیستند. شیوع و گسترش ویروس کرونا در ترکیه می‌تواند آنان را در معرض خطرهای بسیاری قرار دهد و دولت هنوز تدبیری برای وضعیت این پناهجویان اعلام نکرده است^۴.

۱۰- رئیس جمهور ترکیه از اختصاص یک بسته اقتصادی ۱۰۰ میلیارد لیره‌ای با عنوان «سپر توسعه اقتصادی» برای کاهش تأثیرات ویروس کرونا خبر داد. اما وعده‌های او در مورد جزئیات این بسته ۱۹ ماده‌ای، انتقاداتی را در میان رسانه‌های ترکیه برانگیخت. به نظر منتقدان، بخش بسیار بزرگ این بسته حمایتی، صرفاً برای کمک به صاحبان سرمایه تدوین شده و نقش دولت در حمایت از اقشار آسیب‌پذیر در آن کمرنگ است^۵.

□ سخن آخر

واقعیت این است که دولت ترکیه، برنامه‌های پیشگیری یا شناسایی ویروس کرونا را بسیار دیرتر از آنچه که باید، آغاز کرد؛ در آغاز شیوع کرونا در کشورهای همسایه، مقامات ترکیه اساساً وجود حتی یک مورد ابتلا به ویروس کرونا را نفی می‌کردند. درباره علل این پنهان‌کاری، کارشناسان و حتی برخی از رسانه‌های ترکیه، گمانه‌زنی‌هایی داشته‌اند: عده‌ای فقدان زیرساخت‌های کافی و آمادگی لازم برای مقابله با بحران را عمده‌ترین دلیل کتمان شیوع کرونا در ترکیه می‌دانند؛ برخی نیز موضوع را به رقابت‌های ترکیه و عربستان ربط می‌دهند و عقیده دارند عربستان هم آمار واقعی ابتلا و مرگ و میر بر اثر کرونا را اعلام نمی‌کند؛ چراکه این دو رقیب منطقه‌ای، همواره برای اثبات تأثیرگذاری و تغییر

۱. همان

۲. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۳. بی.بی.سی؛ (۱۳۹۸/۱۲/۲۹)

۴. همان

۵. پایگاه اینترنتی مجله گردشگری «کایت»؛ (۱۳۹۹/۱/۱۲)

قواعد بازی در منطقه و احیای توانمندی دیپلماتیک خود، از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کنند و از هر رویداد منطقه‌ای به‌عنوان یک فرصت سیاسی برای ادامه رقابت، بهره می‌گیرند؛ گروهی نیز یک پرسش ساده را مطرح می‌کنند: آیا نبود حتی یک مورد ابتلا در کشور به دلیل نقص کیت‌های داخلی نبوده است؟

